

การศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครู และผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

A study of the competency of morality teaching monks based on kalyāṇamitta according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, utthai thani province

พระอธิการสัมผัส สนต์จิตโต (จันทะเกษกรณ์)¹

Phra Athikan Samphat Santacitto (Chintakesorn)¹

พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี)², ปฐิธรรม สำเนียง³

PramahaUdorn Uttaro (Makdee)², Patitham Samnueng³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 254 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย สถิติวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติวิเคราะห์ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 6 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการผลิตและการใช้สื่อ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

¹ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. sumput2497@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

1) **ด้านหลักสูตร** พบว่า พระสอนศีลธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง จึงควรวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และต้องมียุทธศาสตร์ในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานทุกรูป

2) **ด้านการจัดการเรียนการสอน** พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความสามารถในการเร้าความสนใจในขณะปฏิบัติการสอน ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ขาดการประสานงานระหว่างครูผู้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา จึงควรสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรม แต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น

3) **ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน** พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ ขาดความรู้ในการใช้สื่อ ขาดความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอน จึงควรจัดอบรมวิธีการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมด้วย

4) **ด้านการวัดผลประเมินผล** พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ จึงควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และควรมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่ามี ผลลัพธ์มากน้อยเพียงใด

คำสำคัญ : สมรรถนะของพระสอนศีลธรรม, หลักกัลยาณมิต

Abstract

The thesis entitled “A Study of the Competency of Morality Teaching Monks Based on *Kalyāṇamitta* According to the Perspectives of Teachers and School Administrators in Elementary Schools, Uthai Thani Province” consisted of three objectives: 1) to study the conditions of the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province; 2) to compare the opinions towards the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province, classified by personal factors; and 3) to study problems, obstacles and suggestions about the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province.

This was descriptive research employing both quantitative and qualitative research methods. For the quantitative method, the data was collected from 254 teachers and school administrators by means of a simple random sampling. The statistics used were frequency, percentage, average, standard deviation (S.D.), t-test and one-way ANOVA. For the qualitative method, the data was collected from 6 key informants. The content analysis was employed as a research tool.

From the study, it was found as follows:

The overall conditions of the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province found to be at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect of teaching and learning had the highest average. While the media production and usage had the lowest average.

The comparison results of the opinions towards the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province when classified by personal factors, it was found that there was no difference between the overall aspect and each aspect.

From the study of the problems, obstacles and suggestions about the competency of morality teaching monks based on *Kalyāṇamitta* according to the perspectives of teachers and school administrators in elementary schools, Uthai Thani province, it was found as the following aspects:

1) Curriculum: it was revealed that morality teaching monks lacked knowledge and understanding in designing curriculum. They were also unable to determine the curriculum structure according to the objectives of having the student-centered learning. Therefore, there should set up a systematic work plan as well as the policy in finding monks with knowledge and capability to work.

2) The Teaching and Learning Management: it was revealed that morality teaching monks lacked knowledge and capability in attracting the learners when teaching. They were unable to control the class well and lacked cooperation between teachers in Buddhism subject. Therefore, the teaching style should be relaxing, not focus on teaching only the Dhamma but must include entertainment to attract students' interest as well. In addition, they should use various teaching techniques to motivate students to pay more attention and interest to learn the Dhamma.

3) The use of teaching and learning materials: it was found that morality teaching monks lacked capability in using the laboratory for promoting the learning, lacked knowledge in using media, lacked the ability to use the learning sources both inside and outside the schools and lacked knowledge in using

technology for teaching. Therefore, the training for using the laboratory for promoting the learning should be arranged for the morality teaching monks.

4) Evaluation and Assessment: it was found that morality teaching monks lacked knowledge and understanding of the evaluation and assessment regulations of schools as well as the understanding in analyzing scores and tests. Therefore, there morality teaching monks should be trained with knowledge and understanding of the evaluation and assessment regulations of schools. There should be a strict evaluation of teaching and learning, as well, in order to understand the importance of the learning results.

Keyword: Competency of morality teaching monks, kalyāṇamitta

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลข่าวสารมากมายไหลเข้าสู่สังคมไทยในทุกระดับไว้มาก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากของชุมชนทุกชั้นทุกระดับ ดังนั้นในสังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงควรตระหนักในเรื่องนี้ เพราะเด็กที่อยู่ในวัยที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมีคุณธรรม จริยธรรม ในอนาคตควรชักจูงเด็กให้เข้าใจศีลธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพราะคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะทำให้เด็กๆ เป็นผู้ใหญ่ที่เพียบพร้อมทั้งคุณธรรมและจริยธรรม อันจะเป็นกำลังสำคัญในอันที่พัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุขได้ พระมหากษัตริย์ไทยในอดีตพระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ดังจะเห็นในปี พ.ศ.๒๔๑๘ รัชกาลที่ ๕ ทรงอาราธนาให้พระสงฆ์สอนหนังสือไทยในพระอารามหลวงทุกอาราม ซึ่งเมื่อแรกตั้งกระทรวงธรรมการในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ก็ยังคงมีลักษณะการเรียนเช่นเดียวกับในอดีต การเปลี่ยนแปลง ที่น่าจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้การศึกษาทางวัดและพระครูจึงเมื่อมีการกระจายโรงเรียนไปทั่วราชอาณาจักรและผู้สอนเปลี่ยนเป็น “ครู” ในปีพ.ศ.๒๔๕๔ และสภาพการเรียนรู้ของคนไทยที่ยิ่งห่างไกลพระพุทธศาสนาตลอดมา จนรัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชดำริว่าการศึกษาไม่ควรแยกไปจากวัด จึงโปรดเกล้าให้เปลี่ยนชื่อจากกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการแทน โดยให้มีหน้าที่ดูแล ทั้งการจัดการศึกษาและการศาสนา เพราะพระองค์ทรงมีพระประสงค์จะพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมและจริยธรรม การจะพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นสามารถดำเนินการได้โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา ศาสนามีหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นผู้มีคุณธรรมและคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งพลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย และเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังนั้น เด็กไทยสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง อีกทั้งวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นกำลังของชาติเป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกายความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาดูแลชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ที่ระบุว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ ๑) มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี ๓) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย ๔) มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ๕) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสำนึกสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์สร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้นควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้เข้าใจศรัทธาและเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาและพระรัตนตรัยปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี แม้กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้นและทุกระดับการศึกษาตลอดเวลา ๑๒ ปีก็ตาม แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากกล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างท่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจรทั้งภาคปริยัติภาคปฏิบัติส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้งซาบซึ้งในการปฏิบัติและขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างทั่วถึงจึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมอย่างเป็นรูปธรรม⁴

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงถือกำเนิดขึ้นและดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งสองหน่วยงานให้การสนับสนุน ได้มีการส่งภิกษุเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้และคุณธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข ซึ่งระยะแรกรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณให้กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรมเพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถวายพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาทั้งส่วนกลางส่วนภูมิภาค จำนวน ๘๐๐ รูป โดยมีวัตถุประสงค์แรกเริ่ม คือ ๑) เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน ในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา ๒) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้และคุณธรรมใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุขในสังคม⁵

การจะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่เด็กกำลังเรียนรู้ได้ง่าย ในอนาคตเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคม หลักสูตร

⁴สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓).

⁵เรื่องเดียวกัน.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงกำหนดเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต⁶

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ พบว่า พระสอนศีลธรรมสอบตกในเรื่อง การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขาดสมรรถนะในการสอน ศีลธรรมให้กับนักเรียนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็น ๑) สมรรถนะด้านหลักสูตร ๒) สมรรถนะด้านการ เรียนการสอน ๓) สมรรถนะด้านสื่อและด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) สมรรถนะด้านการวัดผลและ ประเมินผล ๕) สมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียน ๖) สมรรถนะด้านคุณลักษณะเจตคติ พระสอน ศีลธรรมมีจำนวนน้อยที่ใช้วิธี การสอนโดยใช้สื่อและการวัดประเมินผลที่หลากหลาย เมื่อศึกษา ข้อมูลที่ถูกลงไปพบว่าพระสอนศีลธรรมในปัจจุบันขาดความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสมรรถนะนั่นเอง⁷

การจะให้ผู้เรียนซึมซับธรรมหรือคำสอนทางพุทธศาสนาเพื่อให้เหมาะสมกับอุปนิสัย ของบุคคล บางคนแสดงเพียงหัวข้อธรรมก็สามารถเข้าใจได้ บางคนต้องอธิบายหลายหัวข้อธรรม บางคนต้องเคี้ยวข้าวให้หนักถึงเข้าใจ แต่ก็มีบางคนที่ไม่เข้าใจสักเท่าไหร่หรือเคี้ยวข้าวหนักเพียงใดก็ ไม่สามารถเข้าใจในหลักพุทธธรรมได้ พระธรรมที่พระพุทธเจ้านำมาแสดงแก่พุทธบริษัทยังมีจำนวน น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้⁸ จึงกล่าวได้ว่าการจะเป็นครูผู้สอนได้จะต้องมีทั้ง ศาสตร์และศิลป์ในการเสริมสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งครูผู้สอนควรมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อ ศิษย์ แม้ผู้เรียนก็ต้องมีกัลยาณมิตรด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่นักเรียนบางคนไม่เคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความเป็นกัลยาณมิตรของครูต่อนักเรียนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างต่อ ความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนและสังคม ซึ่งครูจะเสื่อมจากความเป็นกัลยาณมิตรและความเป็นปูชนีย บุคคลไม่ได้ ครูต้องเป็นคนที่มีคุณภาพ ถ้าหากว่าทุกคนมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันแล้วก็จะทำให้ ปัญหาต่างๆ ลดลงได้ ซึ่งการที่จะรู้ว่าบุคคลเช่นไรเป็นกัลยาณมิตร ควรคบ ควรเสพ ควรเข้าใกล้ก็ให้ ดูจากคุณลักษณะของบุคคลนั้นๆ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “บุคคลที่ควรคบ ควรเสพ ควร เข้าใกล้คือ บุคคลผู้มีศีล สมานะ ปัญญาเหมือนกัน”⁹

การมีกัลยาณมิตรนั้นเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะเป็นการนำไปสู่เป้าประสงค์ของการเรียน การสอนที่ยังขาดอีกสิ่งคือสมรรถนะของครูผู้สอน (Competency) เพราะสมรรถนะของครูผู้สอนเป็น พื้นฐานของปัจเจกบุคคลที่มีส่วนของการทำนายผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ขีดความสามารถดังกล่าวประกอบด้วย ความรู้ทักษะ การรับรู้ตนเอง บทบาททางสังคมและ แรงจูงใจในการประเมินขีดความสามารถ มุ่งประเมินเพื่อให้ได้ทราบว่า จะต้องทำอะไรที่จะให้

⁶ กองพุทธศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๔๙**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑,) หน้า ๔๖.

⁷ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.), “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา: กรณีศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, **รายงานวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒).

⁸ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๖๓๒.

⁹ อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๒๖/๑๗๔-๑๗๕,

บัณฑิตศึกษาบริหารศรัทธา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

งานบรรลุได้ และมีการปรับตัวชีวิตที่เหมาะสมกับความสามารถของตน สมรรถนะจึงเป็นสิ่งที่จะต้องมีควบคู่ไปกับกัลยาณมิตรธรรม

ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี เพื่อค้นหาปัญหา อุปสรรค พร้อมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อชี้ให้เห็นว่าเมื่อพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ทางพุทธธรรมอย่างแท้จริง มีประสบการณ์มีทักษะมีสมรรถนะแล้วสามารถที่จะดึงความสนใจจากอนุชนรุ่นใหม่ๆ ในโรงเรียนมาศึกษาธรรมะคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้มากขึ้น พวกเขาจะได้เรียนรู้ด้วยความเต็มใจและเรียนจนสามารถนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 254 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย สถิติวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติวิเคราะห์ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพระสอนศีลธรรม จังหวัดอุทัยธานี จากผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็นครู จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 รองลงมาเป็นรองผู้อำนวยการ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 และเป็น

ผู้อำนวยการ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.1 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมาอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีอายุมากกว่า 41 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6 และเพศชาย จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 **ระดับการศึกษา** ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 36.2 **ประสบการณ์การทำงาน**ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9 รองลงมามีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 10 – 20 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 และประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9

ผลการวิจัยสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ตามหลักกัลยาณมิตร ทั้ง 4 ด้าน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามที่เสนอของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาอันดับ 2 คือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X}=4.18$) รองลงมาอันดับ 3 คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X}=4.14$) และข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ($\bar{X}=4.14$) ตามลำดับ

หากจะพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้านสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) **ด้านหลักสูตร** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามที่เสนอของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด อันดับ 1 คือ ข้อ 7 พระผู้สอนไม่ชักจูงในทางที่ผิดและจัดเจนในการแนะนำเพื่อพัฒนาผู้เรียน (ใน จตุราเน นิโยชเย : ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม) ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา คือ ข้อ 6 พระผู้สอนเป็นผู้ชี้แจงเรื่องยาก เรื่องลึกซึ้งให้เข้าใจได้ในการทำการสอน (คมกสิริวงษ์ กลั กต ตา : ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) ($\bar{X}=4.26$) รองลงมาอีกคือข้อ 1 พระผู้สอนมีกิริยาท่าทางอ่อนหวานในการนำเสนอวิชาและกิจกรรมต่างๆ สำหรับการเรียนการสอนมากนัก (ปิโย : น่ารัก) ($\bar{X}=4.20$) และข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 พระผู้สอนเป็นผู้รู้จักปรับหลักสูตรโดยใช้วิธีการพูดการสอน รู้จักพูดหรือพูดเป็น (วตตา : รู้จักวิธีการพูดการสอน) ($\bar{X}=4.11$)

2) **ด้านการจัดการเรียนการสอน** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามที่เสนอของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด อันดับ 1 คือ ข้อ 2 พระผู้สอนทำการสอนโดยปฏิบัติตนให้น่าเคารพนับถือ (ครู:หนักแน่น) ($\bar{X}=4.28$) รองลงมา คือ ข้อ 1 พระผู้สอนใช้ความซื่อสัตย์ และถ้อยคำอ่อนหวานนำมาปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน (ปิโย:น่ารัก) ($\bar{X}=4.24$) รองลงมาอีก คือ ข้อ 5 พระผู้สอนมีความอดทนต่อถ้อยคำและพร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนในขณะที่สอน (วจนกขโม : รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น) ($\bar{X}=4.21$) และข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 พระผู้สอนมีการแนะนำในขณะทำการสอน จนนำมาสู่การพบปะและการทำกิจกรรมร่วม (วตตา:รู้จักวิธีการพูดการสอน) ($\bar{X}=4.14$)

3) **ด้านการผลิตและการใช้สื่อ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามที่เสนอของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการผลิตและการใช้สื่อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากที่สุด อันดับ 1 คือ ข้อ 7 พระผู้สอน

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ผลิตและใช้สื่อประกอบการแนะนำชักจูงไม่ให้ไปในทางเลื่อง “โน จมูฐาเน นิโยชเย:ไม่ชักจูงไปในทางเลื่อง” ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ ข้อ 3 พระสอนผลิตและการใช้สื่อเหมาะสมแก่ผู้เรียนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา (ภาวนีโย : การพัฒนาตน) ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมาอีก คือ ข้อ 5 พระสอนผลิตและใช้สื่อในการแก้ปัญหาหลังจากรับฟังปัญหาด้วยความอดทน (วจนกขโม : รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น) ($\bar{X} = 4.16$) และข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ข้อ 6 พระสอนผลิตและใช้สื่อคลี่คลายประเด็นให้เห็นชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย (คมภีรณจ กถ กตดา:ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) ($\bar{X} = 4.09$)

4) ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีคะแนนมากอันดับ 1 คือ ข้อ 1 พระสอนจัดทำแบบประเมินเพื่อเป็นการทดสอบบทเรียนจนเป็นที่ถูกใจและหวังให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ (ปิโย:น่ารัก) ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมา คือ ข้อ 3 พระสอนได้พัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผล ความรู้ตลอดเวลา เพื่อนำความรู้มาใช้ (ภาวนีโย:การพัฒนาตน) ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมาอีก คือ ข้อ 2 พระสอนใช้หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบในการวัดผลและประเมินผลได้อย่างครบถ้วน (ครุ:หนักแน่น) ($\bar{X} = 4.15$) และข้อที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 พระสอนใช้วิธีการพูดและสอนในการวัดและประเมิน เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน (วตดา:รู้จักวิธีการพูดการสอน) ($\bar{X} = 4.09$)

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ผลการเปรียบเทียบสรุปได้ดังนี้

1) ตำแหน่ง พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) อายุ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีอายุต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) เพศ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีเพศต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) ระดับการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5) ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

1. ด้านหลักสูตร ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านหลักสูตร พบว่า ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ขาดความรู้ในการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และ ความสามารถในการกำหนดหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ ควรวางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็น ระบบระเบียบ และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานทุกรูป ควรเพิ่มเนื้อหาการสอนพระพุทธศาสนาที่เป็นรูปธรรมและนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ควรให้ครูผู้เชี่ยวชาญอบรมให้กับพระสอนศีลธรรมได้เข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตร ตามหน่วยการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ควรมีการชี้แจงงานของครูในรายวิชานั้นๆ ให้กับพระสอนศีลธรรมรู้ลักษณะ งานเป็นแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนมากกว่านี้

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความเข้าใจสามารถในการสร้างความสนใจ นักเรียนในขณะปฏิบัติการสอน นักเรียนไม่เชื่อฟังและไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควรขณะทำ การสอน สอนเรื่องธรรมะทำให้นักเรียนไม่เชื่อฟัง ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ในขณะที่ทำ การสอนนักเรียนบางคนหลับ บางคนเล่น ขาดการประสานงานระหว่างครูในรายวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยพระสอนศีลธรรมควรมีการสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรมแต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้น ทำให้นักเรียนเกิดสนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น และควรมีการชี้แจงงานของครูให้กับพระ สอนศีลธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับรายวิชาพระพุทธศาสนา

3. ด้านการใช้สื่อการสอน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถใน การใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมยังขาดงบประมาณ และความรู้ความสามารถในด้านการผลิตและการใช้สื่อ ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา พระสอนศีลธรรมขาด ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอนรวมทั้งขาดเทคโนโลยีในการสอน และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีจัดอบรมวิธีการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพระสอนศีลธรรมด้วย ควรมีแนว ทางการแก้ปัญหาโดยสนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง ควรสนับสนุนทุนในการจัดหาเทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรมและจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง

4. ด้านการวัดผลประเมินผล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาที่ไปสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียนตามแผนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงาน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสถานศึกษา และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาที่ไปสอน ควรมีการประเมินผลการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นระยะๆ และต่อเนื่องและมีการอบรมให้ความรู้ในกระบวนการประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียนตามแผนการสอน ควรสร้างความรู้ความเข้าใจในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงานโดยการประสานงานกับครูประจำชั้นของนักเรียนเป็นระยะ ควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างจริงจังจึงจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่ามีผลลัพธ์มากน้อย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

จากการศึกษาวิจัยสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งได้อภิปรายผลดังนี้

1) **ด้านหลักสูตร** พบว่า สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระผู้สอนไม่ควรชักจูงในทางที่ผิดและจัดเจนในการแนะนำเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นผู้ชี้แจงเรื่องยาก เรื่องลึกซึ้งให้เข้าใจได้ในการทำการสอน มีกิริยาท่าทางน่าเคารพในการนำเสนอวิชาและกิจกรรมต่างๆ สำหรับการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีคุณวุฒิทางการศึกษาที่สามารถทำการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนได้ ให้สามารถนำ ความรู้ด้านการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม เป็นกัลยาณมิตรที่ดีของนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **กรมการศาสนา** ได้กล่าวว่า พระสอนศีลธรรมในฐานะเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ซึ่งตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาผู้ที่จะเป็นครูควรจะต้องประกอบด้วยองค์คุณของความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ ข้อที่ 7 ใน จัมมฺมาน นียชเย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หมายถึง การที่ครูไม่ชักชวนแนะนำศิษย์ไปในทางที่ชั่ว ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ผิดทั้งศีลธรรมและกฎหมาย รู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควร หมายถึง ไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือชักชวนไปสู่อบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน เที่ยวสถานเริงรมย์ต่าง ๆ วิธีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) นิคคหวิธึ คิดหาวิธี ใช้วิธีชักจูงลบลบ เป็นวิธีเตือนให้ศิษย์รู้สึกตัวและละความชั่ว กล่าวคือเมื่อเห็นศิษย์ประพฤติไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร 2) ปัคคหวิธึ ใช้วิธียกย่องชมเชย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดีเมื่อใดที่เห็นศิษย์ทำความดีครูจะต้องยกย่องชมเชย 3) ทิฏฐานคคิธึ ใช้วิธีกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ครูต้องการให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ครูก็ต้องปฏิบัติตนเช่นนั้น

ให้ศิษย์ได้เห็นเป็นตัวอย่างพระพุทธานุภาพว่าความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนนั้น อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนให้ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรม องค์คุณทั้ง นี้เป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณาโดยทั่วไปจะมีได้ไม่จำกัด เฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น¹⁰

2) **ด้านการจัดการเรียนการสอน** พบว่า สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสอนศีลธรรมผู้ทำการสอนต้องปฏิบัติตนให้น่าเคารพนับถือซื่อสัตย์ และใช้ถ้อยคำอ่อนหวานนำมาปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน มีความอดทนต่อถ้อยคำและพร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนในขณะสอน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูพระสอนศีลธรรม มีความเมตตาต่อลูกศิษย์ ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติการสอนให้คำแนะนำสั่งสอนในทางที่ดี และปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของสงฆ์อย่างเคร่งครัด เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยพื้นฐานทั่วไปของนักบวชในพระพุทธศาสนา ได้ถูกฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีความเพียร ตั้งใจที่จะกระทำกิจใดๆ ที่เป็นประโยชน์ทั้งปวงให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความมีสติและสัมปชัญญะ และมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติกิจใดๆ ตามภาระหน้าที่ที่มีอยู่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีพร้อมทั้งคุณสมบัติความรู้ความสามารถในการที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีความเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีทำให้ในภาพรวมของครูพระสอนศีลธรรมได้รับการยอมรับจากนักเรียน และความร่วมมือในด้านอื่นๆ ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **กรมการศาสนา** ได้กล่าวถึงเรื่อง พระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรไว้ว่า พระสอนศีลธรรมในฐานะเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ซึ่งตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาผู้ที่จะเป็นครูควรจะต้องประกอบด้วยองค์คุณของความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ ข้อ 2. คือ ครู น่าเคารพ หมายถึงความน่าเคารพในฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย ผู้เป็นครูย่อมเป็นคนที่มีใจหนักแน่นมั่นคง มีเหตุผลไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ไม่ถือตัวว่าตัวถูกเสมอ ไม่ตกอยู่ในอำนาจอคติ 3 มีความรู้มั่นคง คือ เป็นคนทั้งหนักแน่นด้วยเหตุผลและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน โดยสรุป ครูที่เป็นที่เคารพของศิษย์นอกจากจะเป็นผู้ประกอบด้วยศีลธรรม มีความประพฤติดีงาม มีพรหมวิหารธรรมแล้ว ควรมีลักษณะ คือ มีอหิชาคือมีความอดทน มีความโอบอ้อมอารีวิจิไพเราะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรู้ดีในวิชาที่สอน มีทักษะในวิชาที่สอน การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา และความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรม ที่จะช่วยให้ครู มีคุณสมบัติดังกล่าว คือ พละ 5 ประการ ได้แก่ 2.1 ศรัทธาพละ คือ มีความเชื่อในทางที่ชอบ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่ว ได้ชั่ว 2.2 วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ชอบ คือ เพียรเลิกความชั่ว เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดในสันดาน 2.3 สติพละ หมายถึง ความระลึกได้มีความรู้สึกตัวในการกระทบ การพูด การคิดให้รอบคอบ 2.4 สมาธิพละ หมายถึง ความมีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ตนปฏิบัติ พลังสมาธิจะเป็นกำลังต่อต้าน ความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นในใจ 2.5 ปัญญาพละ หมายถึง ความรอบรู้ คือรู้ว่าจะทำอะไรชั่ว อะไรควรทำอะไรควรเว้น อะไรเป็นประโยชน์และอะไรไร้ประโยชน์

3) **ด้านสื่อการเรียนการสอน** พบว่า สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ด้านการผลิตและการใช้สื่อ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระผู้สอนควรผลิตและใช้สื่อประกอบการแนะนำชักจูงไม่ให้ไปในทางเสื่อม และการใช้สื่อ

¹⁰ กรมการศาสนา, แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2545), หน้า 93.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนจะเป็นการพัฒนาผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น มีกระบวนการฝึกพระสอนศีลธรรมให้สามารถใช้สื่อใกล้ตัวมาเป็นสื่อการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มสมรรถนะ พร้อมทั้งมีตัวอย่างสื่อการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะหนังสือเรียนพระพุทธศาสนาควรมีการปรับปรุงให้มีความกระชับ เนื้อหาไม่ควรอัดแน่นจนเกินไป โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ** ได้สรุปความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้เป็นวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้เป็นตัวกลางสำหรับช่วยถ่ายทอดหรือนำความรู้หรือประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน โดยผ่านประสาทสัมผัสทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรูตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสอนศีลธรรม ควรจัดทำแบบประเมินเพื่อเป็นการทดสอบบทเรียนจนเป็นที่ถูกใจและหวังให้เกิดความน่าเชื่อถือ เพื่อพัฒนาความรู้ของผู้เรียน ตามหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบในการวัดผลและประเมินผลได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครู เนื่องจากไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์ หรือมีใบประกอบวิชาชีพครู รวมทั้งมีความรู้ทางโลกในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และไม่ได้เข้ารับการอบรมเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ถวายความรู้ด้านการวัดผลประเมินผล หรืออาจมีแต่น้อยและไม่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ภัทรา นิคมานนท์** กล่าวว่า ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานนี้จะคุ้มค่ามากน้อย เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึง ถ้าพิจารณาถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าว แยกพิจารณาว่าเป็นประโยชน์แก่ใครหรือกิจการใดบ้าง ดังนี้ 1) ประโยชน์ต่อครู โดยทั่วไปมักเข้าใจว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นการตรวจสอบและตัดสินเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียนเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว การวัดผลและประเมินผลทางการศึกษา ยังเป็นข้อมูลบอกถึงการสอนของครูอีกส่วนหนึ่งด้วย เพราะผลการประเมินที่ได้รับเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเป็นสำคัญ หากได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจข้อบกพร่องไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวนักเรียนฝ่ายเดียวกิจกรรมการสอน จุดมุ่งหมายของการสอน ตลอดจนเทคนิควิธีในการสอนของครูก็อาจผิดพลาดบกพร่องด้วยก็ได้ การวัดผลการเรียน ของนักเรียน จึงเป็นการวัดผลการสอนของครูในขณะเดียวกันด้วย ดังนั้น ประโยชน์ของการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาต่อครู ดังนี้ (1) ทราบข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่างๆ ของนักเรียน (2) ทราบถึงผลการสอนของครูว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไร (3) ทำให้ครูได้ข้อมูลในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการสอนหรือการกำหนด จุดมุ่งหมายในการสอนที่เหมาะสมต่อไป (4) ช่วยให้ครูกำหนดเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล กรณีที่ประสงค์จะสอนเพิ่มเติมหรือสอนซ่อมเสริม 2) ประโยชน์ต่อผู้ปกครองนักเรียนผู้ปกครองนักเรียนที่ส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษานั้นต้องการทราบถึงพัฒนาการหรือความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนในความปกครองเป็นระยะๆ และต้องการทราบถึงสมรรถภาพ ในการเรียนของนักเรียนด้วย การวัดผลและการประเมินผลทางการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่บ่งบอกรายการดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ผลการประเมินจึงต้องให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบด้วย เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้ใช้เป็นพื้นฐานการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อไป¹²

¹¹โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ, “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อการสอน”, **งานวิจัยและพัฒนา**, (สมุทรปราการ: โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ, 2554), หน้า 4.

¹²ภัทรา นิคมานนท์, **การประเมินผลการเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, 2543), หน้า 25.

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

1) **ตำแหน่ง** พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดกิตติวิวัฒน์ (ประจวบ เขมาภริโต)** ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทด้านการเผยแผ่ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ที่มีอายุ รายได้ และตำแหน่ง มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) **อายุ** พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีอายุต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุธีร์วินทร์, อินธิแสง** ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) เมื่อเปรียบเทียบการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ: หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าเพศชาย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แยกตามอายุในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารอายุน้อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ: หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าผู้บริหารอายุมาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำแนกตามประสบการณ์ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ ; หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001¹³

3) **เพศ** พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีเพศต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดเมธาสถิตย์ รุติโสภณ (หงษ์โสภณ)** ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการ

¹³ พระมหาสุธีร์วินทร์, อินธิแสง, “การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2556).

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพ และเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน¹⁴

4) ระดับการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขจิตราธน์ แสนรัมย์** ได้ศึกษาเรื่อง “สภาพการดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตาม เพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน¹⁵

5) ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน พบว่า โดยรวม และรายด้าน ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุธีร์วรวิทย์, อินธิแสง** ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า 1)การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) เมื่อเปรียบเทียบการบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารเพศหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ: หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าเพศชาย และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แยกตามอายุในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารอายุน้อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ :หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าผู้บริหารอายุมาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำแนกตามประสบการณ์ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารแนวพุทธ ;หลักกัลยาณมิตรธรรมสูงกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001¹⁶

¹⁴ พระครูปลัดเมธาสัณห์ ฐิตโสภโณ (หงษ์โสภณ), “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562).

¹⁵ ขจิตราธน์ แสนรัมย์, “สภาพการดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2555).

¹⁶ พระมหาสุธีร์ วรวิทย์, อินธิแสง, “การบริหารแนวพุทธ: หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2556).

3.ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี

1) **ด้านหลักสูตร** ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านหลักสูตร พบว่า ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างหลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ขาดความรู้ในการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551” และ ความสามารถในการกำหนดหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ ควรวางแผนการทำงานให้พระสอนศีลธรรมอย่างเป็น ระบบระเบียบ และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานทุกรูป ควรเพิ่มเนื้อหาการสอนพระพุทธศาสนาที่เป็นรูปธรรมและนักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ควรให้ครูผู้เชี่ยวชาญอบรมให้กับพระสอนศีลธรรมได้เข้าใจในการวิเคราะห์สูตร ตามหน่วยการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ควรมีการชี้แจงงานของครูในรายวิชานั้นๆ ให้กับพระสอนศีลธรรมรู้ลักษณะงานเป็นแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนมากกว่านี้ **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** พระสอนศีลธรรมมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน ตำรา เอกสาร อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชรัตนมงคล** (มนตรี ยางอิสาร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัย พบว่า1. หลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรม มีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.05 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด2. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05,3. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด, 4. การติดตามผล การใช้หลักสูตรฝึกอบรม เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน พบว่า (1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (2) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรมีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้ นอกจากนี้ หน่วยงานอื่นที่มีโครงการสอนศีลธรรมสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ ไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ในหน่วยงานนั้นได้เช่นเดียวกัน¹⁷

2) **ด้านการจัดการเรียนการสอน** ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ ความเข้าใจสามารถในการเฝ้าความสนใจ นักเรียนในขณะที่ปฏิบัติการสอน นักเรียนไม่เชื่อฟังและไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควรขณะทำ การสอน สอนเรื่องธรรมะทำให้นักเรียนไม่เชื่อฟัง ไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ดีเท่าที่ควร ในขณะที่ทำ การสอนนักเรียนบางคนหลับ บางคนเล่น ขาดการประสานงานระหว่างครูในรายวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้การเรียนไม่มี

¹⁷ พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางอิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่างโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญญาคุณูปบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาคู่มือใหญ่**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554), หน้า 6.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยพระสอนศีลธรรม
 ควรมีการสอนแบบผ่อนคลายไม่ควรสอนแต่ธรรมแต่ต้องสอดแทรกความสนุกสนานอย่างอื่นเพื่อ
 ดึงดูดความสนใจของนักเรียน ควรมีเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้น ทำให้นักเรียนเกิด
 สนใจในการเรียนธรรมมากยิ่งขึ้น และควรมีการชี้แจงงานของครูให้กับพระ สอนศีลธรรมเพื่อให้
 สอดคล้องกับรายวิชาพระพุทธศาสนา **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** พระสอนศีลธรรมมีการสอดแทรก
 จริยธรรมและคุณธรรมควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย
 ของ **ชาริณี ตรีวรัญญ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู
 ประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตาม
 กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนสามารถช่วยพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้
 ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะการคิดในการ
 จัดการเรียนการสอน และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง โดยครูผู้ร่วมวิจัยมี
 การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน
 มากที่สุด และครูผู้ร่วมวิจัยประมาณร้อยละ 50 มีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอน
 มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวบ่งชี้ทั้งหมด 11 ตัวบ่งชี้ **ทั้งนี้** ครูผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีการพัฒนา
 สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างน้อย 3 ตัวบ่งชี้ โดยมีการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการ
 เรียนการสอนอย่างน้อย 1 ตัวบ่งชี้ในแต่ละด้าน¹⁸

3) ด้านการใช้สื่อการสอน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
 สมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตรตามที่คณะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา
 ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการใช้สื่อการสอน พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาด
 ความสามารถในการ ใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรมยังขาดงบประมาณ
 และความรู้ความสามารถในด้านการผลิตและการใช้สื่อ ความสามารถในการใช้ห้องปฏิบัติการ
 ส่งเสริมการเรียนรู้ และความสามารถในการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
 พระสอนศีลธรรมขาด ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสอนรวมทั้งขาดเทคโนโลยีในการสอน
 และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีจัดอบรมวิธีการใช้ห้องปฏิบัติการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพระ
 สอนศีลธรรมด้วย ควรมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสนับสนุนทุนในการซื้อเทคโนโลยีให้พระสอน
 ศีลธรรม และจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง ควรสนับสนุนทุนในการจัดหา
 เทคโนโลยีให้พระสอนศีลธรรมและจัดให้ความรู้แก่พระวิทยากรที่สอนธรรมอย่างทั่วถึง **ทั้งนี้ อาจ**
เป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรมมีการใช้สื่อการสอนที่ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน ชัดเจนและเข้าใจ
 ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชรัตนมงคล** (มนตรี ยางอิสาร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การ
 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมต่าง
 โครงการของกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยพบว่า การติดตามผล การใช้หลักสูตรฝึกอบรม
 เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน พบว่า (1) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไป
 ใช้ปฏิบัติงานสอนได้ผลจริง (2) ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า
 หลักสูตรมีความสอดคล้อง และมีความเหมาะสมทั้งด้านระยะเวลา ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้าน
 สื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล สามารถนำไปใช้เป็นหลักสูตรฝึกอบรม วิธีการสอน
 ศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของพระสอนศีลธรรมกับนักเรียนระดับอื่นได้ นอกจากนี้

¹⁸ ชาริณี ตรีวรัญญ, “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตาม
 แนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน”, **ปริญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน**, (บัณฑิต
 วิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

หน่วยงานอื่นที่มีโครงการสอนศีลธรรมสามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมฉบับนี้ ไปใช้ฝึกอบรมพระสอนศีลธรรม ในหน่วยงานนั้นได้เช่นเดียวกัน¹⁹

4) ด้านการวัดผลประเมินผล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของพระสอนศีลธรรมตามหลักกัลยาณมิตตามทัศนะของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานีด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาที่ไปสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความสามารถในการประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียนตามแผนการสอน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงาน พระสอนศีลธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์คะแนนการวิเคราะห์ข้อสอบ ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยสถานศึกษา และมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาที่ไปสอน ควรมีการประเมินผลการสอนของพระสอนศีลธรรมเป็นระยะๆ และต่อเนื่องและมีการอบรมให้ความรู้ใน กระบวนการประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียนตามแผนการสอน ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจใน การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียนจากแฟ้มสะสมผลงานโดยการประสานงานกับครู ประจำชั้นของนักเรียนเป็นระยะ ควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างจริงจังเพื่อจะได้ทราบถึงความสำคัญของการเรียนว่ามีผลลัพธ์มากน้อยเพียงใด **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** พระสอนศีลธรรมมีจัดทำแบบทดสอบ เพื่อเป็นการฝึกหัดและทบทวนบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของนักเรียนเป็นระยะๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู” พบว่าสมรรถนะด้านการเตรียมการสอน และการวางแผนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาครูเกี่ยวกับสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูทั้ง 3 ด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05²⁰

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านหลักสูตรในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรวางแผนจัดกิจกรรมให้ชัดเจนกับหลักสูตรการอบรมศีลธรรมในโรงเรียน เป็นการวางกรอบหลักสูตรการสอน (Syllabus) ด้วยกิจกรรม (หรือหลักสูตรการอบรม) ซึ่งถือว่าเป็นการเสนอวิธีทัศน์ในการทำงานของครูให้

¹⁹พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญญาคุณภูมิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554), หน้า ก.

²⁰บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, **ปริญญาครุศาสตรคุณภูมิบัณฑิต**, สาขาวิชาอุดมศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 1.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

ชัดเจนว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด ทำเสร็จแล้วจะได้อะไร ให้ฝ่ายบริหารหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับรู้ และจะเป็นพันธสัญญาในการทำงานของตน ใช้กรอบการวางแผนอย่างง่าย ทั้งนี้ ครูพระสอนศีลธรรมควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่องจาก ขั้นตอนการสำรวจประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน อันรวมไปถึงสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่กับความรู้เก่า

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สามารถดำเนินเป็นกลุ่มใหญ่หรือทั้งโรงเรียนได้ มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 8 ประการ เป็นงานสำคัญ มีขอบข่ายกว้างสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างสร้างสรรค์และกว้างขวาง เหมาะสมสำหรับงานของครูพระสอนศีลธรรม โดยการสอนในชั้นที่ได้รับมอบหมาย ในฐานะผู้รับผิดชอบรายวิชาในภาคเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ตามหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานเหมือนครูประจำการสอน มีการจัดการเรียนการสอน การสอบวัดผลและตัดสินผลการเรียนจนครบกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนอย่างนี้ต้องเป็นผู้มีคุณวุฒิครูและประสบการณ์วิชาชีพครู ควรยึดแนวทางการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติเป็นหลัก ทั้งนี้ ควรระบุกิจกรรมที่จะดำเนินการตามแผนตลอดภาคเรียน แนวทางการกำหนดกิจกรรม คือ - มีเวลาดำเนินการอย่างน้อย 2 คาบต่อสัปดาห์ ใช้เวลาที่สอดคล้องกับการเปิดเรียน คือ 20 สัปดาห์ สำหรับ 1 ภาคเรียน และ 40 สัปดาห์สำหรับตลอดปีการศึกษา - เป็นกิจกรรมรวมทุกชั้นเรียน - ออกแบบเริ่มต้นด้วยกิจกรรมเปิด วันปฐมนิเทศ เพื่อทำความคุ้นเคยและมอบหมายภารกิจแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งครูประจำการและนักเรียน ตามด้วยกิจกรรมตามเนื้อหาโครงสร้างที่เกี่ยวข้อง มีเนื้อหาและระยะเวลาตามที่กำหนดชัดเจน โดยเนื้อหาและกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ให้มีความแตกต่างในสาระและสร้างสรรค์พฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. ด้านการใช้สื่อ/อุปกรณ์ในการสอน กระบวนการจัดกิจกรรมควรจัดแบบเบ็ดเสร็จในเชิงบูรณาการ ได้แก่ มีการไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การแผ่บารมี การแผ่เมตตา การจัดกิจกรรมตามเนื้อหาประจำสัปดาห์ การวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสรุปมอบหมายและติดตามภารกิจ - ควรมีการแบ่งกลุ่มนักเรียนประจำกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่น ฝ่ายจัดสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพิธีการ ฝ่ายบริการ มีระบบโครงการการบริหารกลุ่มให้ทำงานเป็นการฝึกทักษะการทำงาน สร้างภาวะผู้นำ สร้างความสัมพันธ์และความรับผิดชอบแก่นักเรียนไปด้วย โดยครูไม่ต้องทำด้วยตนเอง โดยอาจแบ่งตามกลุ่มสีของโรงเรียนที่มีอยู่แล้ว และมีการเวียนภารกิจกันทุกสัปดาห์เพื่อพัฒนาทักษะประสบการณ์ - มีการบริหารเวลาที่มีประสิทธิภาพ มีการใช้สื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายตามเนื้อหาของกิจกรรม ตลอดถึงครูพระสอนศีลธรรมควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ใช้คุณธรรมนำความรู้บูรณาการ คุณธรรมในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

4. ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียน ครูพระสอนศีลธรรม จะต้องมีการประเมินกิจกรรมทุกครั้ง อาจเป็นแบบสอบถามของครูพระสอนศีลธรรม แบบประเมินของนักเรียนด้วยกัน การประเมินควรประเมินทั้งระบบ คือ กิจกรรม สื่อ ระยะเวลา สถานที่ วิทยากร ความพึงพอใจผู้ร่วมกิจกรรม ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ขึ้นการวางแผน อาจประยุกต์จากแบบการกำหนดการสอนรายวิชา (Course Syllabus) เป็นขั้นที่สำคัญ ครูพระจะต้องศึกษาข้อมูลทรัพยากรของโรงเรียนและองค์กรข้างเคียงอย่างละเอียด เพื่อศึกษาจุดเด่นจุดด้อยและทรัพยากรที่ต้องการ จึงนำมากำหนดแผนการทำงานตลอดภาคเรียน เป็นหลักประกันความเสี่ยงในการทำงานของครูและผู้บริหารโรงเรียน เอกสารแผนควรผลิตให้เสร็จสิ้นก่อนการเปิดภาคเรียน และอย่างน้อยควรไว้เพื่อตนเอง ครูพี่เลี้ยง ครูหัวหน้าหมวด ฝ่ายวิชาการ ผู้อำนวยการเพื่อการกำกับและนิเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านหลักสูตร พระสอนศีลธรรมควรเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน ตำรา เอกสาร และควรมีการวางแผน การเตรียมเนื้อหาสาระ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรม ควรมีการนำสื่อการเรียนมาใช้ในการสอน มีความประสานสัมพันธ์กับเนื้อหาของบทเรียน และควรมีการสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรมควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน โดยจะต้องมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ

3) ด้านการใช้สื่อ/อุปกรณ์ในการสอน ควรมีใช้สื่อ/อุปกรณ์การสอนที่เตรียมไว้พร้อมใช้งานได้ทันที มีความคล่องแคล่วและชำนาญ โดยไม่ติดขัด และควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ตรงกับเนื้อหาของบทเรียน ชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมถึงทำให้เกิดความสนใจ

4) ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียน พระสอนศีลธรรม ควรมีการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และควรมีวิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่ต้องการวัดผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) ควรศึกษาเชิงพัฒนาเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูพระสอนศีลธรรมมีความตื่นตัวและมีความพร้อมในการสอนมากยิ่งขึ้น

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิชาบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถในการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา, แนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.
- ขจิตรารัตน์ แสนรัมย์, “สภาพการดำเนินงานด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2555.
- ชาโรณี ตรีรัญญู, “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษามานับพันปี”, **ปริญาญครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน**, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ภัทรา นิคมานนท์, **การประเมินผลการเรียน**, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: อักษราพัฒนา, 2543.
- พระมหาสุธีร์วรวิทย์, อินธิแสง, “การบริหารแนวพุทธ : หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2556.
- พระครูปลัดเมธาสถิตย์ ธิตฺโตโสภณ (หงษ์โสภณ), “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.
- พระมหาสุธีร์ วรวิทย์, อินธิแสง, “การบริหารแนวพุทธ: หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2556.
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญาญดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร), “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีการสอนศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ”, **ปริญาญดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.

บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (วิสาขบูชา) พฤษภาคม-สิงหาคม 2563

พระครูปลัดเมธาลักษณ์ จิตโสภโณ (หงษ์โสภา), “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.**

พระครูปลัดเมธาลักษณ์ จิตโสภโณ (หงษ์โสภา), “บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประถมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.**

บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์, “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดความรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการสอนของนักศึกษาครู”, **ปริญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา อุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.**

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓).

โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ, “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อ การสอน”, **งานวิจัยและพัฒนา, สมุทรปราการ: โรงเรียนอัสสัมชัญ สมุทรปราการ, 2554.**